

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 37
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiu 6 Novembre, 1892.

S'a constatat de mai multe ori și am dîs și noi în foia noastră, că în cestiunea de naționalitate diarele magiare, am putea dice fără excepțiune, fac rău serviciu patriei noastre prin aceea, că de câte ori scriu despre naționalități și în special despre noi români, în totdeauna sau folosesc un ton batjocoritoriu față de stările noastre sau apoi cu o malițioasă tendințioasă ne presintă de ômenii cei mai periculoși pentru patriă, cetățeni răi, agitatori, trădători de patriă ș. a.

Epitete de aceste cetim dîlnic prin colónele diarelor magiare la adresa noastră, și articoli binevoitori sau cel puțin scriși cu moderațiune despre noi, sunt tot atât de rari, ca și corbii albi, sau dóră și mai rari.

Prin diaristică se exprimă șovinismul cel mai neînfrînat, prin ea se propagă acesta bôlă în societatea magiară, se face adese presiune asupra funcționarilor, propagându-se de jos în sus.

Din incidentul procesului de presă dela Debrețin, „Budapesti Hirlap” dela 14 Novembre scrie un articol intitulat „pedépsa trădătorului de patriă”, în care după ce mustră aspru pe „popa dela Șişesci” și propune dietei, ca să stêrgă legea de naționalitate, dice între altele:

„Pericolul, care amenință patria din partea agitațiunei naționalităților, este așa de mare, încât recere îngrijirile cele mai serioase. Agitațiunea împărechiază popóarele, le îndemnă la fapte criminale, le pôte conduce la rescóă, nimicesce vađa autorităților, ațîțînd ura între cetățeni, cercă a rupe unitatea națiunei atacă constituția magiară și jôcă rolul de trădător, acasă națiunea și statul magiar în strêinătate, chiamă în ajutoriu pe Austria, România și Rusia, ca să se sdrobescă, i-ar plăcea să împartă statul în bucăți, atacă integritatea teritorială a Ungariei cu cuvîntul, în scris și cu fapta”.

Câte afirmări, atâtea neadevăruri în acest pasagiu!

Când și cine dintre noi a îndemnat pe popóarele conlocuitoare la fapte criminale sau chiar la rescóă? Sê ne ierte colegii dela „Budapesti Hirlap”, dar acesta n'a putut-o dovedi în realitate nici un procuror până acuma, deși au inhătat destui pîetînși „agitatori” înaintea juriilor de presă.

Noi umblăm să nimicim vađa autorităților? Dacă e vorba de acesta, apoi acolo, unde funcționarii își împlinesc datorița, cum se cuvine, poporul stiméază și dă cinstea cuvenită autorităților, ér acolo unde funcționarii sunt neglijenți — și noi nu scim, pôte vor fi și de acestia la noi în țară — unde tractéază eu cu ômenii, nu le pricep limba, fi huiduiesc, acolo

natural că scade vađa autorităților, dar la asta de sigur, că nu pórta vina nici „agitatorii”, nici biata noastră „misera plebs contribuens”.

Și cine dintre noi a chemat pe România sau pe Rusia, ca să sdrobescă pe magiari?

Frații nostri din România cu un nobil avênt au protestat înaintea Europei pentru suferințele, ce le îndurăm noi, dar nu noi le-am dîs să o facă acesta, nici nu s'au amestecat în trebile noastre de aici. Ei au fost provocați tocmai de purtarea necorectă a guvernelor magiare față de noi, și au făcut protestul ei de sine, cetățeni crescuți și încălđiți la rađele sórelui libertății, întocmai cum au făcut și fac meetinguri de prote-tare cetățenii liberi ai Engli-terei, când resuna în Europa ecoul vre-unui act de brutalitate al turcilor contra creștinilor supuși lor!

Încât pentru Rusia, trebuie să scie magiarii că noi avem tot atât de puțină simpatia față de ruși, ca și ei și dacă au uitat, trebuie să le aducem aminte că în 1848, între aceia, cari au chemat pe ruși în Ungaria, ca să sugrume rescóla magiarilor contra regelui, au fost mulți magiari, din aristocrația cea mai înaltă.

Așa stau lucrurile, ér nu cum ni le presintă „Budapesti Hirlap”, în lumină neadeverată.

Și ce remedii récomandă numitul diar contra agitațiunii?

„Comuna, biserica și scóla sunt tot atâtea cîburi de agitația națională; — dice el, — acolo trebuie să se aplice măsuri preventive și să se introducă politica națională magiară”.

Va se dică tot cântecul vechiu: magiarisare pe totă linia, în comună în biserică, în scóla și — prin kisededovuri — și în familiă.

Ce visuri de aur! Ce frumos și gâdilitor sună aceste la urechea șovinismului magiar!

„Dați, ministrilor, o politică de naționalități bună Ungariei”, esclamă autoriul în încheierea articolului din cestiune.

Da! acesta ar fi de dorit în interesul patriei și al tuturor, dar nu o poltică în direcțiunea indigitată de șovinism!

Regele Carol la Viena.

În 15 Novembre n. regele Carol și principele moștenitor al României au sosit la Viena, rămânând acolo două zile. Înălții ôspeți au sosit la 6 ôre și 45 minute dimînéța.

La gară regele și principele moștenitoriu român au fost întîmpinați de Maj. Sa monarchul nostru, care purta uniformă de general cu marea cruce a Corónei României. Monarchul era însoțit de archiducii Carol Ludovic și Reiner, și de prințul Schaum-

burg-Lippe. De față mai era întreg personalul am basadei române dela Viena, consulul suprem, cavalerii atașați pelângă înalții ôspeți, demnitarii militari și civili și alte notabilități.

Când trenul intră în gara impodobită frumos, musica companiei de onóre intonă imnul român. Regele Carol, care purta uniformă austro ungară, la pept cu ordinul sf. Stefan, grăbi spre monarchul nostru. *Ambii monarchi s'a îmbrăfoșat și sêrutat.* Tot cu aceeași intimitate salută împêratul și pe principele moștenitoriu român, care purta uniformă română.

Regele Carol salută apoi suita monarchului nostru, pe archiducele Carol Ludovic îl sârută, apoi schimbă pe rënd, cuvinte amicabile cu ceilalți archiduci. În fine i-s'a prezentat ceealalți membri ai suitei împêratului.

După acesta înalții ôspeți dinpreună cu Maj. Sa Francisc Iosif, au mers la palatul curții. Pe lângă regele Carol au fost dispuși feldmareșalul locotenent Albori, colonelul Ulmanky și adjutantul Lonyay, ér pelângă moștenitoriul de tron român a fost dispus colonelul Weigelsperg.

După ce ôspeții au sosit în palatul imperial, contele Kálnoky, căpitanii de gardă, intendantul suprem Bezecny și adjutantul suprem, au făcut onorurile lor regelui Carol.

La 10 ôre regele României și-a trimis biletul la contele Kálnoky cu observarea, că mai târđiu va merge în persónă la dînsul. Înălții ôspeți au făcut apoi visite archiducelui Carol Ludovic și archiducesei Maria Teresia; s'au întors apoi érași la palat, unde împêratul i-a condus în apartamentele împăratesei Elisabeta; aici au petrecut aprópe o óră.

Representantul Franciei, al Rusiei și al Brasiliei și-au predat biletele lor de visită.

În onórea înalților ôspeți s'a dat la ôrele 5 d. a un prând cu 15 cuverte, la care a luat parte și Maj. Sa împăratésa. Séra ôspeții, însoțiți de Maj. Sa împêratul, au fost la opera curții uude s'a predat „Manon”.

Mercurea trecută a cercetat regele și principele moștenitoriu museul istoric, unde a stat preste o jumătate óră.

Regele Carol a conferit mult cu Kálnoky, Taaffe Fehérváry După prândul de gală, care a fost splendid, înalții ôspeți au luat parte la teatrul din Burg. Preste tot s'a făcut înalților ôspeți o primire de tot cordială și impunătoare. Rămâne un lucru încă neesplicabil, că compania de onóre a mers la gară în sunetul muzicei militare cu tóte, că curtea e în doliu. Joi séra înalții ôspeți au plecat la Bucuresci.

FOIȚA.

Sócra cea rea.

— Baladă populară. —

III.

(Urmare).

După cină ei vorbiră,
Multe de tóte glumiră,
Ér un drumeț șoptî'n taină
— Trăgînd pe soțul de haină —
„Én veđi Petre ispitesce
„Credința astei neveste!
— Era Domnul Dumneđu
Cu credincios Petru-al seu, —
Petru 'nșelegînd porunca
S'apropie de Florica,
Vrînd cu ea ca să vorbescă,
Probând mintea sêi răpescă.
Dar Florica cea frumósă
Se întórse mîniósă
Și îi dice cu asprime
„Ce spui vorbe cu rușine?
aEu iubesc p'al meu Ionel
„Și gîndesc numai la el!”

* *

Drumarii mi se culcară
Dimînéța se sculară
Și-au pornit la drum pe dată,
Ér când dorile s'arată
Florica mi-se trezesce
Prin bordeiu ea curătesce
Dar sê veđi, sub o perină
Găsesce o pungă plină
Cu galbini împêrătesci
Sê-i tot veđi, sê-i tot privesci,
Ea o ia în mîna dréptă
Fuge, strigă disperată:
„Bădicule!.. N'auđiți!!!
Stați pe loc, priviți, priviți,
Că v'ați uitat bănișorii
Punga cea cu gâlbiorii
La patul unde-ați dormit,
Aici este, o-am găsit.”
— Ține o tu mândră mirésă
„Și îți fă cu banii casă!”
„O! nu voiui, Dómnne feresce!
„Veđi curînd și o primesce!”
Apoi punga jos aruncă
Și pornesce'n mare fugă,
— Dac' așa-i, auđi Florică!!!
„Sê nu-ți lipsescă nimică
„Pa'at sê aibi strălucit
Tot în aur învêlit,

„S'aibi grădină, ca un raiu
„Sê trăiesci un dulce traiu,
„S'aibi calésă strălucită
„Tot cu argint ținută,
„Patru cai înaripați,
„Tot gata și inhămați,
„Sê poți merge la primblare
„Prin câmpia și prin vale;
„În grădina'nfloritoare
„Sê aibi pasêri cîntătoare
„Mult frumóse, minunate;
„Cu'n cuvînt sê aibi de tóte
„Ce-i gîndi numai cu gîndul
„Amin — dice Domnul sfântul!”
Nevăstuța stă uimită
Cu privirea pironită
Ea nu scie ce-o sê fie
Acea scumpă prorocie,
Și se duce gân litóre
Călcînd din flóre pe flóre
Pân' ajunge aprópe acasă.
Dar cînd colo ce sê vađa;
Un palat prea strălucit
Tot în aur învêlit,
Ér pe lângă palat róta
O grădină minunată
Ca un raiu; încîntătoare
Luminoată de sfânt sóre

Șîngrădină dulce cîntă
Pasêri cu vocea lor blîndă;
Din palat în jos zidite,
Scări cu aur poleite,
Pe cari ea în sus pășesce
Unde pe babă găsesce
În catifea îmbrăcată,
Ca o princesă bogată.
Dar și baba cum privesce
Pe Florica, — sê uimesce,
Gîndind, că este o đină
Din a nimfelor grădină....
Cu pîr de-aur mult frumos
Lăsat pe umeri în jos
Ér pe cap purta cunună
Cu sóre, stele și lună,
Pe-al iei pept alb strălucesc
Un lucéfăr, ca'n poveste.
Haina ei împodobită
Cu mîrgăritari tivită
De vederea își răpesce.
Baba atunce-i grăesce:
„Tu nora mea 'ncîntătoare
„Și de inimi răpitóre
„Ești o đină strălucită
„Tu nora mea, mult iubită!”
Dicea baba cu-a iei voce —
Vai! dar negre planuri cóce....

* *

Procesul politic

al
d-nului Dr. Vasile Lucaciu.

Procesul, care a provocat atâtea amărăciune în cercurile magiare din Dobrișin pentru ținută bărbătescă a d-ului Lucaciu, s'a început dimineața la 9 ore și s'a terminat seara la 8 ore.

Președintele Igyartó Sándor, rugând pe procuror și pe acusat să nu fie vehemenți în vorbirile lor, îl întrebă pe acusat: Cum te cheamă?

Dr. Lucaciu începe să vorbească românește, președintele insistă de 3 ori să vorbească ungurește, ér acusatul nici nu voescă să-l bage în seamă, ci continuă, a vorbi românește. În fine și președintele se vede necesitat a începe pertractarea prin interpret. Acusatul e de 40 ani, născut în comuna A-ba, comitatul Satmar. Se cetesce actul incriminat, care la stăruințele apărătorului adv. Coroian se traduce pentru a treia oară, fiind celelalte traduceri defectuoase. La interogator acusatul recunoște, că e autorul „învitării” incriminate, că a răspândit-o și că ia răspunderea pentru ea. După ce tribunalul a respins cererea acusatului, ca să se cetesască protocol verbal încheiat cu ocaziunea instrucției judeului, interpretul Nestor a cetit „convocatorul” românește. Publicul magiar a arătat mare neastempăr și în mai multe rânduri și a manifestat nemulțămirea, că în Dobrișin nu se pot oamenii constrânge să vorbească numai ungurește.

Urmază discursul de acuzare al procurorului Cserna.

Densul spune, că acusatul nu trebuie să fie surprins, că a fost adus acolo, de ore-ce el agitază de un șir de ani neîntrerupt contra patriei și a magiarilor, calumniind. De aceea procurorul a perdut răbdarea și vedând siguranța statului și pacea amenințată, l'a adus înaintea curții cu jurați ca să-i înfrânzeze patimile.

Pentru răspândirea tipăriturii acasă pe Dr. Lucaciu pentru crima ațitărei la ură în contra naționalităților pe baza § 72 art. 2. Fiind date toate elementele concrete, deși densul cu legea nu poate spune, că cutare și, cutare cuvânt agită, totuși — legea — se poate aplica aici cu dreptate, căci are să se ia în considerare impregiurările, locul, persoana și cuvântul, cu care se agită. Calumnierea acusatului contra magiarilor e așa de mare, încât ar fi un popor demn de dispreț, dacă n'ar respinge tot ceea ce Lucaciu a zis. Magiarii au întemeiat patria, ei au primit pe naționalități cu brațele deschise și în această patrie nu e nimenea esclus dela viața statului și dela funcțiuni. Naționalitățile au avut liberă dezvoltare culturală și cel ce afirmă contrariul calumniază în mod infam. Nimenea nu va putea dovedi prigonirea naționalităților în Ungaria și pentru a dovedi acesta se provacă procurorul la legea din 1868. Numai Lucaciu calumniază, zicând, că drepturile românilor s'au furat, ațitând astfel pe magiar și român. Situațiunea actuală nu poate permite astfel de agitari. Lucaciu agită și aici și în străinătate și uneltirea lui este cu atât mai periculoasă, căci el e om cult, cu darul vorbirii, ér poporul e incult, bigot și ascultă orbiș de preoții lor seducători. Crima o agravează impregiurarea, că acusatul afirmă, că cele mai mari dedreptăți și brutalități se fac sub auspiciile autorităților publice. Acusatul e, care descrie în mod înfrorător viața poporului românesc și ațită pe popor ca însuși să-și facă dreptate, apărându-și averile și

viața. Nu-i mai rămâne acusatului de cât să facă apel la revoluție, de aceea crede procurorul, că jurații sunt convinși de culpabilitatea acusatului și așa, astéptă verdictul lor.

Apărătorul adv. Coroian spune, că acusat s'a făcut pe baza unei tipărituri tradusă defectuos, întocmai după cum defectuos a fost tradus și memorandumul în unele estrase făcute în foile magiare. Arată situațiunea precară, în care se află acusatul adus înaintea unor oameni, care nu cunosc pe români și sunt nefavorabil preocupati din cauza presei soviniște, care numai tendențios scrie despre români. Acesta este un defect al justiției juraților de aceea va fi și greu ca jurații să aducă o judecată dreaptă, mai vartos, că nu i s'a permis acusatului ca el însuși să arete modul, cum s'a făcut instrucția. Protestează contra invinuiri, că acusatul ar agita de mai mulți ani, jurații au să se pronunțe numai asupra tipăriturii, în care nu se află o literă, care să dovedească culpabilitate. Tipăritura se ocupă cu memorandumul și dacă e vorbă de acnsă, să se fie acusat memorandum. Apărătorul, crede, că chiar și jurații desapróbă întâmplările dela Turda, Arad etc. pe care acusatul le numesce bazibozucii. Se provacă la întâmplările dela 1884 și 1890 din Cluș s'evărșite de unguri, unde stăpânirea n'a intervenit. Iosif II a numit pe poporul român de cel mai pacinic, dar se înțelege, că acest popor nu se poate împeca cu idea de stat magiar, care vreau să o realizeze ați magiarii în statul nostru poliglot. Se provacă la evenimentele din 1848 și 1849 și arată cât de fanatic au urmat magiarii pe conducătorii lor, respinge insulta procurorului făcută preoților și poporului român, că ar fi necult, popor care a dat României 6,700 tineri, cari aici n'au putut să-și afle existență. Prosperarea țerei depinde dela respectarea dreptății și egalității a poporilor din statul poliglot și astéptă ca jurații să achiteze pe acusat.

Fiind timpul înaintat ședința se amână pe 2 ore când acusatul Dr. Lucaciu și ține vorbirea în limba română. După această urmădă replica procurorului și a avocatului apărătoriu, apoi jurații și tribunalul au pronunțat sentința cunoscută.

(Va urma.)

Ca întregire a raportului despre pertractarea procesului dlui Lucaciu, amintim, că foile unguresci, ca și înainte de proces, scriu cu înverșunare contra dlui Lucaciu și a românilor „trădători de patrie”.

Prin unele din ele aflăm episoade interesante, cari ne arata fanatismul magiar în totă furoria lui și tot odată arată ținuta bărbătescă și resolută, ce au avut-o românii merși la Debrețin.

Reproducem unele pasaje din „Budapesti Hirlap”:

În presara procesului, serie corespondentul acestui diar, a fost o mică demonstrațiune în localitățile hotelului „Bika”. Aicia s'au adunat aderenții parochului din Șîșesci, în număr de vre-o 30 (?), apoi emisarii comitetului teatral din Arad, cari au mers în costumi teatrale la Debrețin, între ei se afla și Dr. Barabas Béla, deputat dietal. Oșpeții magiari vedând pe românii adunați, au dispus muzicanților ca se esecute numai arii unguresci, între cari Himnus și Szózat. Țiganii au tras odată Marseillaisa, pe care românii au aplaudat-o. Atunci oșpeții magiari au lăsat să cânte marșul lui Rákoczi, pe care publicul l'a aplaudat furtunos. După aceasta la dorința generală a ținut o dieție frumoasă Dr. Barabás despre limba magiară, despre apostolii ei, actorii, mai departe despre iubirea de patrie.

Românii n'au lăsat să trecă acesta fără răspuns. Un preot român tinăr a ținut o vorbire în limba română, în care a accentuat, că ei „sunt un popor nobil, nu urșec pe

magiari, dar pretind se aibă drepturi egale cu ei”. Magiarii au ascultat în linie (?) vorbirea românească, apoi au lăsat să cânte țiganii drept răspuns marșul lui Rákoczy.

În alt număr, sub titlul „Românii în Debrețin” scrie între altele:

„Numai moderațiunii și calmității cetățenilor din Debrețin este a se atribui, că nu s'au iscat scandaluri, căci atât Lucaciu, cât și ceta românilor aduși (?) la Debrețin, între cari se aflau și țărani cu șerpăre, au avut o purtare provocătoare, chiar și prin localurile publice. Amintim cutezanța aceea, că după proces românii au arangeat un banchet în onorea „martirului” condamnat, la hotelul Bika și au mers cu cutezanța așa de departe, încât în dieții românești au atacat tot ce este magiar, ba au avut îndrăsnela să și amenințe. Firesce, că exemplul la toate aceste l'a da Lucaciu... E caracteristic, că cei patru iuristi români, cari frecuentăză cursurile academice din Debrețin, au fost tot în jurul lui Lucaciu și au s'erbătorit pe trădătorul de patrie. Tinerimea scolei superioare din Debrețin vrea să-și tragă samă cu acestia după cum ei merită.

Mai departe scrie:

„Debreținul a fost Sâmbătă orașul demonstrațiilor. Demonstrația a început-o Lucaciu, care adunând pe lângă sine pe românii veniți cu el, întrégă ceta s'a fotografiat de un fotograf adus cu ei. La ei s'au ațurat și cei patru iuristi români dela academie, dintre cari doi, anume Pop și Mălai au stipendii dela școală. S'a început o miscare, ca pe acestia să-i eschidă din societatea de ajutorare a iuristilor”) Lucaciu stătea în fruntea aderenților săi, ca un roman antic. Plebea adunată le-a strigat „abzug”. Sara românii s'au adunat în sala mică a hotelului Bika la banchet. În sala vecină era public mare, între care mulți iuristi. Românii au început de odată să cânte în cor marșul lui Avram Iancu „a regelui munților”. „Drumbun, drumbun duba sbatye, drumbun brav rumun” (sic.) etc. Când au eșit de la hotel, precum și la gară au fost însoțiți de o mulțime mare de iuristi și plebe cari le-a strigat mereu „abzug”. Alceeva nu li-s'a întemplat nimic, dice corespondentul, numai pe redactorul „Vulturului” l'a lovit un iurist preste față.

Se vede, că românii în Debrețin s'au afirmat în tot locul ca români și că foilor magiare le pare rău, că de ce nu i-au bătut încăi cei din Debrețin. De ce n'au făcut-o?

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român”.

Din jurul Orăștiei, 1 Novembre, 1892. Onorată redacțiune! Raportul amplotatului față de popor e analog raportului capului de familie față de al familiei sale. Analogia acestor raporturi pretinde, ca amplotatul, asemenea capului de familie, să se îngrijescă de bună starea și fericire individurilor, în fruntea căror stă.

Prin urmare el, amplotatul, trebuie să se ferească de fapte, din cari respiră intențiunea de a neferici pre cei-ce se află sub stăpânirea lui. Pentru ca să potă face astfelu să cere, ca pelengă cultura minții să aibă și cultura inimei.

Este incontestabil, că omul cu o adevărată cultură a inimei nu se bucură de nefericirea nimănui și nu-și bate capul, că cum și în ce chip să facă rău semenilor săi, ci din contră îi compătinesce pre toți, cari sunt nefericiți și se feresce de a face cuiva necas și nefericire. Este incontestabil mai de parte, că cultura inimei e o recerință spirituală pentru fie-care om, dar mai ales pentru amplotat, carele în vîrtutea pozițiunei sale sociale are puterea de a

*) După cum se anunță mai nou au și fost eschiși iuristii Pop, Iuga și Mălai!

Și cine-ar putea fi ore
Acea dină răpitoare
Care mereu se preumblă
Pela a codrilor umbră
Cu-o calésă care'n lume
N'are păreche, nici nume,
Er când seara se ivesce
Un nor alb o învâlesce
Și se duce... nu se vede
Nu se scie unde șede?
E mirésa credincioasă
E florica cea frumoasă
Care-astéptă ca se vie
Ionel dela'mpărăție.

IV.

Nouă ani ca nouă clipe
Pe-a noianului aripe
S'a ngropat unul cu altul,
A sosit Ionel ciobanul
Cu medălii, mândre semne
C'a fost vitez multă vreme —
Și-a căutat mörtea anume
Dar ea fugea — chiar minune, —
Pe alții-i stringea în brațe
Pe el lăsând cu viață,
E frumos, vesel la față,
Ca corbul a lui mustață,

Ochii lui ca două mure
Crescute'n fund de pădure,
Om frumos, vitez voinic,
N'are grije de nimic.
El la palat se îndreptă
Unde a fost bordeiu odată
Sfinte Ilie! ce vede?
Ochilor nu pöte crede.
Stă la pörta, se gândesce
E aievea? aiuresce?
Sau e vis sau ce anume...
Acéstă mare minune?
Ce pöte ore să fie
Astă multă măestrie?!
— „Dör bine sciu, n'am uitat
De când țera mi-am lăsat,
Că chiar aici, lângă un teiu,
A fost micul nost bordeiu.”
Atunci în foisor iasă
Baba ca și o crăesă
În mătăsurii îmbrăcată
Și cu totul inschimbată.
„Och! Îngerul meu Ionele
Vină în brațele mele!
Întră numai... fără témă
„Si mângăe pe-ata mamă!”
Ionel intră... Preste fire

Encântat de așa-o privire
Și cum intră n'trăbă îndată
Unde-i Florica, s'o vadă?
— „O Ionele, fiu iubit,
De când tu m'ai părăsit
„Avui multe dîle grele
„Si la tin' gândeam cu jelo
„Och! că numai mama știe
„De a vremii grea urgie,
„Căci asta a ta mirésă
„E leneșă, somnurosă,
„Ti-a pătat al tēu bun nume
„E stricată... e de lume
„Căci i-au venit grofi, baroni,
„Boieri și altfel de domni,
„Și ea — ceriu-i răsplătescă —
„Pe toți voia să-i primescă;
„Ea-și gândea, că s'a scăpat
„De netodul de bărbat
„Er eu dacă-o slătuam
„Să se ndrepte, fi dıceam,
„Me lua de cap... trēsunita,
„Pecătösa, ..., inegrita,
„Me bătea fără de milă
„De plängeam ca o copilă.
„Dacă tu nu vrei să-mi cređi
„Privesce în jur și vede:

„Ce mândrenii, .. ce palate
„Ardele-ar focul pe töte,
Că's zidite mișesce
„Precum omul nu gândesce
„Dela' cei cu punga plină,
„Ce sciau la ea să vină.
„Deci tu cu așa o mirésă
„În veci nu vei ținea ca-ă
„Ce?!... aia te prăpădesce!
„... „S'o veđi cum se lingușesce.
„Că-i din viță amărită.
„E strigöie îndrăcită.
„Acum e la preumblare
„Cu-o calésă de mirare,
„Tot cu aur poleită
„Și de patru roibi răpită.
„Eu dıc însă, fiu iubite,
„Și me rog ție ferbinte,
„Ca să me ascuți odată
„Eu!... a ta mamă cercată
„Dıc, să curmi a ei viață
„Că e fiere, nu-i dulcēja!
„E un diavol de ispă,
„O stație îndrăcită.
„Dacă asta nu vei face...
„Nu dıc nimic... fă ce-ți place!
Apoi baba plänge, plänge,
Parcă pieptul i se frânge.

(Va urma.)

ferici și are puterea și de a neferici pe cei-ce îi stăpânesce.

Fericită este poporațiunea, carea are amplotiați cu cu tura inimei și nefericită e aceea, carea are amplotiați lipsiți de această însușire a spiritului omenesc.

Cu durere trebuie să constat, că poporațiunea din notariatul Dâncul-mare pretura Orăștiei, comitatul Hunedorei, este una dintre cele mai nefericite poporațiuni în această privință, fiind-că în notariul Tordai Bertalan, are un amplotiat, despre carele eu țin cu hotărâre, că e totalmente lipsit de cultura inimei — acel Tordai Bertalan carele, după-cum s'a publicat în Nr. 97 al mult prețuitului nostru „Tel. Rom“ din anul curent 1892, e pus cu sila de notariu al Dâncului-mare, de către autoritățile administrative ale statului.

Jidanul notariu Tordai Bertalan pururea e pre ocupat de gândul că cum și în ce chip să năcăjască și să nefericească pe românii puși sub administrarea lui. A căuta în el sentimente de bunăvoință față de cei ce îl plătesc și îl susțin, e identic cu a vena în aer după pesci. Tinta lui este a batjocori, a necăji și a neferici pre aceea, cari n'au dorit și n'au voit să le fie notariu. Fisionomia lui, după-ce vede că unuia sau mai multora dintre locuitorii din notariat le a făcut năcas și nefericire, exprimă o deosebită satisfacție.

Sunt multe, foarte multe acele fapte ale notariului Tordai Bertalan, care me îndreptătesc a me exprima astfel despre dânsul. Dintre cele multe fac amintire numai despre următoarele:

Notariul Tordai Bertalan în luna lui Octombrie a anului curent 1892 a adus de executor de dare pentru cercul notarial Dâncul-mare pe un anumit Kupán Péter, fără să se fi înțeles cu primarii comunali, că este ori nu este lipsă de executor și fără scirea direcțiunii financiare. Bine a știut Tordai, că cine-i Kupán, bine a știut Tordai, că pentru ce Kupán nu mai e notariu al Săcărâmbului și că ce a făcut, pe unde a fost, dară tocmai pentru aceea l'a și adus pe dânsul de executor și nu pe altul, aducându-l s'a adevărit proverbul român: „Sacul își caută petecul“ precum și cel latinesc: *Similis simili gaudet*.

Poporațiunea din Dâncul-mare e foarte răbdătoare și pacinică și ca atare nici când n'a făcut opoziție față de organele executivă. Pe lângă toate acestea notariul Tordai în urma înțelesului cu soțul său de sentimente Kupán, căruia ia dat stat și mână de ajutoriu mai la toate casurile de execuțiune, a cerut asistență de gendarmi, pentru-că astfel se fie scutiți de eventualitatea de a fi conturbați în zelul lor de a executa.

Fărădelegile, ce le-au comis notariul Tordai și executorul Kupán cu bietul popor sub masca încasării de contribuțiune, trebuie să producă o adâncă indignațiune în fie-cere om binesimțitoriu. Intre altele, etă ce au făcut Tordai-Kupán cu asistență de gendarmi:

Dela un om sărac și cu familie numărösă și dela o biată femeie văduvă, au luat toate bucatele, pe care le au câștigat cu munca grea, nelăsându-le nici măcar de o cină; dela un om cu șeasă copii au luat capra de lapte, carea îl îndulcea pe el și pe copiii lui și la carea cu toții se uita ca la sora ce luminează și încălzește pământul; dela alt om au luat grâul tot, fără să-l fi prețuit, respective zălogit și l'au trimis la möră ca să-l macine, precum l'au și măcinat pe sēma notariului Tordai; dela alt om, căruia nu de mult timp i au ars în două rânduri tot ce au avut, pentru puțină restanță de dare iau luat grâul tot, nelăsându-i nici ce să samine, nici ce să mai mănânce cu biata lui familie nenorocită, er dela alt om, în puterea nopții la lumina lampei, au luat găinele și rațele, pe cari ducându-le la cancelaria notarială, le-au licitat și le-au cumpărat ei înșiși atunci noaptea, er în ziua viitoare le-au dus în comuna din vecinătate Grid, unde le-au și mâncat!

(Va urma)

Acusa disciplinară

a reuniunii învățătorilor români dela școlile confesionale gr. or. din diecesa Caransebeșului reprezentată prin fiscalul ei Coriolan Brediceanu, avocat în Lugosiu, contra lui Iuliu Somogyi, pretore a cercului Ciacova, locuitoriu în Ciacova, înaintată domnului Achil Deschan, vice comite al comitatului Timiș în Timișoara pentru mai multe abuse și călcări de lege comise cu ocaziunea convocării adunării generale.

(Iuchere)

Sp. pretor a întrerupt pe domnul președinte Stefa Velovan chiar și în cuvintele sale, prin cari, protestând în contra procedurii arbitrare sfātuia membri adunați a ceda forței și îi ruga a se îndepărta.

4. La un semn dat de sp. pretor Iuliu Somogyi gendarmii umplură pusele în fața adunării și efectuă golirea sălei.

Adunarea generală a reuniunii nu s'a ținut.

La prânzul comun și la concert s'a ivit sp. pretor și la ordinul său și gendarmii înarmați; eră el a oprit ținerea toastelor, amenințând, că va sprânge numai de cât pe toți cei adunați dacă nu se vor ținé de cele ce a dispus.

Aceste fapte adevărate nu credem, că le va nega sp. pretor Iuliu Somogyi, căci le-a comis ziua în fața publicului întreg și toate sunt notorice în comuna Ciacova, cu toate acestea ne provocăm la următorii martori și anume:

Sebastian Stojkovits, Iános Oberding, George Mesterovits, Svetozar Serb, Eugen Chudy, Vasza Nedelcovits, Miksa Kamenko, George Petrovits și Dr. Simon Lazar din Ciacova, Valer I. Barcan și George Ardelean din Timișoara pe cari ne rugăm ai asculta special sub jurământ și pe fie-care pe următoarele patru puncte I, II, III și IV din această acuză și suntem siguri, că prin faziunea lor se vor adevăra toate cele espuse mai sus.

Sp. pretor a îndrăsnit a comite toate acestea numai față de reuniunea noastră, fiind că e reuniune română și față de membrii reuniunii, fiind că sunt români, și cu acestea ca cu fapte și merite patriotice s'a fălit publice.

După lege însă aceste fapte ale pretorelui Iuliu Somogyi sunt grave călcări de lege, punibile atât după legea disciplinară cât și cea criminală; anume:

I. prin dispozițiunea sa cuprinsă în decisiul său Nr. 5322/892 kg: (acl. 2), că nu deliberăză notificarea reuniunii până nu i-se prezintă aceea în limba magiară sau în traducerea autentică în limba magiară și a vătămât datorința sa oficială (hivatali köteleségét szegte meg) și a comis delictul disciplinar punibil după § 1. lit. a) din art. de lege XXIII din 1886; fiind-că a călcat aceea datorința a sa carea i o prescrie § 6 din art. de lege XLIV din 1868, și decisiul congregațiunii comitatului Timișiu Nr. 272 ex 1869.

II. având pretorele Iuliu Somogyi cunoscința despre locul și ziua adunării generale în vîrtutea dreptului de libera întrunire a corporațiunilor culturale provădute cu statute întărite prin guvernul țerei au fost îndatorat a nu se ingera în cauză și a lăsa liberă ținerea adunării generale; făcând însă pretorele contrariul, împedecând ținerea adunării generale, a comis de nou delictul disciplinar normat în § 1 lit. a) a legii disciplinară, art: XXIII din 1886.

III. silind pretorele Iuliu Somogyi reuniunea și membri ei a suferi disolvarea ilegală a adunării generale a abusat de puterea sa oficială, și au comis delictul abuzului de oficiu provenit în § 475 din codul penal art. de lege V din 1878, pentru carele e prescrișă o pedepsă de până la 5 ani închisore; și

IV. prin fapta, că pretorele Iuliu Somogyi s'a folosit, fără a avea motiv basat, de puterea armată (gendarmăria) și au provocat-o să intervină atât la golirea salei adunării generale, cât și la prânzul comun, la concert și la oprirea toastelor, — a comis crima abuzului de oficiu normată în §. 472 din codul penal art. de lege V din 1878, pentru carea e prescrișă o pedepsă de până la 5 ani robie grea

Așa se cualifică după lege faptele abusive și violente ale pretorelui Iulius Somogyi, și noi ne rugăm a aplica contra lui legea, care a călcat-o el față de noi, ca să se convingă, că nu e permis aceea, ce se pare, că crele, că fiind pretore și stând față de români nu e datoriu a-și împlini datorința precum îi prescrie legea.

Drept aceea ridicăm prin fiscalul reuniunii plenopotențiat sub 3) acuză în contra sp. pretore din Ciacova Iuliu Somogyi pentru delictule espuse sub punctul I, II și III și crima sub punctul IV, și ne rugăm a ordina în contra lui pe baza §. 2. din legea disciplinară art. XXIII din 1886 cercetarea, și în înțelesul §. 4, tot acelei lege a l suspenda numai de cât din oficiu, eră după terminarea cercetării al pedepsă după cum prescrie lit. b) din §. 9, a art. de lege XXIII și a stabili îndatorirea de a răspunde pentru dauna cauzată, în fine a transpune toate actele onoratalui tribunal criminal din Timișoara ca să cerceteze și pedepsască faptele criminale în sfera sa de competență.

Cu totă stima

Reuniunea învățătorilor români dela școlile confesionale gr. or. din diecesa Caransebeșului.

Convocare.

În fața stărilor abnormali în cari a fost adus nefericitul nostru comitat al Făgărașului, cu deosebire în urma celor întemplate în ultima adunare municipală, și cari stări ne însușă îngrigiri serioase, ne permitem a invita pe p. t. membrii comisiunii municipale la o consultare confidențială, care se va ținé Vineri la 25 Novembre st. n. 1892 în sala hotelului „Laurischts“ la 1 oră d. am, pentru a ne sfātuia asupra pașilor ce vor fi de lipsă a se între-

prinde pentru delăturarea relor ce bântue astăzi acest comitat

Insemnătatea cauzei pretinde conclucrarea și prezentarea fie-cărui membsu consciu de chemarea sa. Făgăraș, 16 Novembre, st. n. 1892.

Basilu Rafiu,
vicariu.

Iuliu Dan,
protopop.

Dr. Andreiu Micu,
advocat.

Nicolae Cosgaria,

Dr. Nicolae Șerbanu,
deputat.

Avis.

Acei domni și dōmne, cari în anul trecut au primit invitare la balul reuniunii femeilor române din Sibiu, dacă poftes să ia parte la probele de „Romană“ cari se vor ținé în fiecare Sâmbătă sēra dela orele 8 1/2 în localitățile casinei române din loc strada Baier, edificiul Albina, se binevoiască a lua notiță despre acest avis.

Probele se încep. Sâmbătă, în 7/19 Novembre a. c. Informațiuni mai detaiate se pot lua în sēra de probă.

Sibiu, 6/18 Novembre, 1892.

Comitetul.

Varietăți.

* (Himen.) Dl Petru Iuga cleric absolut și învățător gr. or. în Tilișca s'a încredințat Duminecă în 1 Novembre st. v. cu domnișōra Lucreția Acelescu fica dlui notar A. Acelenscu din Galeș.

— Dl Ioan Henteș, și d-șōra Elena Cătona invită la cununia lor ce se va celebra Duminecă în 8/20 Novembre a. c. la 2 ore după amēdi în biserica gr. cat. din Murș-Datș.

* (În misiune catolică?) Cetim în „Gaz. Transilv.“: Dilele aceste primirăm scirea, că părintele Dr. Demetriu Radu, care, cum scim, este trimis la Bucuresci din partea Romei ca misionar catolic și care ocupă postul de profesor la institutul teologilor catolici din Bucuresci, se află de mai mult timp dus la Blașiu. Suntem informați, că dl Dr. Radu a fost în adevăr pe la Blașiu și că de acolo a plecat către Viena. Cei cari cunosc regulile severe ale disciplinei moderne catolice și cu deosebire a misiunilor vor sci, că un preot catolic (intre cari se numără și părintele Radu) nu pōte nici să scrie în diare, nici să absenteze măcar o singură zi fără de învoirea sau misiunea superiorilor sei. Se pare așadar, că aici avem de a face cu o misiune ie-zuită din partea arhiepiscopiei catolice din Bucuresci, probabil, ca să agiteze pentru cine scie ce candidat al propagandei romano-catolice. Atragem atențiunea consistoriului din Blașiu asupra unor astfel de uneltiri în așteptarea, că la cas, când acest misionar catolic s'ar rentōrce erăși pe la Blașiu, să i se dea un *consilium abeundi*.

* (Catedrală metropolitană în Bucuresci) Comisiunea însărcinată cu alegerea locului, unde se va construi catedrala metropolitană, va fi convocată dīlele acestea. E probabil, că noua catedrală va fi zidită tot pe dealul metropoliei. După ce comisiunea își va da avisul, se va publica un concurs internațional pentru facerea planurilor. Stilul, în care va fi construită catedrala, va fi al vechilor biserici românesce.

Bibliografie.

„Transilvania“ fōia Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, a apărut Nrul 11 cu următorul sumariu:

† Gerge Sion, de Z. Boiu. — Apele noastre, disertațiune de Silvestru Moldovan, ținută în ședința I a „Asociațiunii transilvane“ la 15/27 August a. c. în Sibiu. — Din cronica lunară. — Bibliografie. — Proces verbal, al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, din ședința dela 15 Octobrie n. 1892. — Avis către autorii, cari au concurs la premiile literare. — „Romänische Rewue“, revistă politică-literară, apare odată pe lună. Nr. X. din I Octobrie a. c. are următorul cnprins:

„Die Nationalitätenfrage in Ungarn. — Ioane Vancea, 1820—1892 Nekrolog. — Aus der Bucovina. — Gedichte: G. Sion. „Frage“. Deutsch von L. V. Fischer. — D. Petrino: „Fragen ohne Antwort“ deutsch von L. V. Fischer. — Sünden: Novelle von I. L. Caragiale. Deutsch von Dr. A. Last — Rundschau: Aus den Delegationen. — Musterdörfer in Rumänien — Neue Angriffe gegen die Mittelschulen der Nationalitäten in Ungarn. — Der griechisch-romänische Conflict. — Litteratur: „Raport general asupra igienei publice și asupra serviciului sanitar al capitalei pe anul 1891“. — George Barițiu, 1812—1892“.

